

ПОЛІТИКА МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Рябушка Л.Б., к.е.н., доцент

ДВНЗ «Академія банківської справи Національного банку
України»

З урахуванням динамічного розвитку фінансової системи держави залишається важливим та актуальним дослідження ролі політики міжбюджетних відносин як складової соціально - економічного розвитку держави та регіонів. Визначення бюджетної пріоритетності достатньо суттєво впливає на структурні перетворення у галузях економіки, соціальній сфері, рівень людського капіталу, конкурентоспроможність національної економіки. На сучасному етапі важливим принципом формування політики міжбюджетних відносин є обов'язковість її наукового обґрунтування, а критерієм її оцінки ефективності – міра того, наскільки вона реалізується в концептуальних засадах економічної та соціальної політики держави. Політика міжбюджетних відносин як складова бюджетної політики є формою реалізації системи міжбюджетних відносин, яка, у свою чергу, входить до складу бюджетного регулювання. Сфера дії політики міжбюджетних відносин лежить у площині регулювання бюджетного процесу на державному рівні, регіональному рівні та рівні місцевого самоврядування. Регулювання міжбюджетних відносин, включає політичні, економічні та інституціональні аспекти організації міжурядових стосунків і охоплює широкі сфери діяльності уповноважених органів управління щодо побудови або зміни конфігурації системи. Тому, політика міжбюджетних відносин має узгоджувати: за об'єктами реалізації відповідних заходів інтереси на макро-, мезо-, та мікрорівнях; за суб'єктами реалізації взаємодію держави, регіонів, територіальних громад в процесі реалізації бюджетного механізму щодо вибору адекватної структури, методів, моделей і інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку.

Політика міжбюджетних відносин має ґрунтуватись на принципах єдності, об'єктивної відкритості, збалансованого розвитку, субсидіарності, фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, цільового використання коштів, гармонізації,

історичності та еволюційності, що є необхідною передумовою забезпечення ефективності їх функціонування в умовах місцевого самоврядування.

Стратегічною метою політики міжбюджетних відносин має буди сприяння соціальній та фінансовій стабільності окремих територій та всієї країни. Результати проведеного дослідження підкреслюють необхідність визначення стратегічних пріоритетів реалізації політики міжбюджетних відносин заради досягнення соціальної та фінансової стабільності: створення базових передумов економічного росту територій через утримання низького рівня інфляції, стабілізації державних фінансів, модернізації податкової системи. Доцільним є формування режиму максимального сприяння бізнесу шляхом зменшення втручання держави в економіку, зниження адміністративних бар'єрів для його розвитку, модернізації інфраструктури й базових секторів економіки. Потрібно зазначити, що сьогодняшня практика регулювання міжбюджетних відносин в Україні нажалі не відповідає потребам місцевих органів влади у забезпеченні фінансовими ресурсами, враховуючи покладені на них зобов'язання; не базується на місцевих фінансових потребах; посилює залежність місцевих органів влади від обсягу міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету. Згідно статистичних даних впродовж 2009 року до місцевих бюджетів надійшло 62,2 млрд. грн. міжбюджетних трансфертів (97,8 % річного плану), що більше за обсяги таких надходжень у 2008 р. на 5,2%. Збільшилася частка міжбюджетних трансфертів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів 46,7% проти 44,5% за результатами 2008 р. За три останні роки спостерігалось зростання міжбюджетних трансфертів. В 2007 р. трансферти склали 44655,9 млн. грн. або 43,4% доходів у місцевих бюджетів, в 2008 р. 59112,7 млн. грн. або 44,5%, а в 2009 р. становили 62180,1 млн. грн. це 46,7% [1]. Статистичні дані засвідчують складний та суперечливий характер організації міжбюджетних відносин в Україні. В зв'язку з чим, пріоритетними напрямками залишаються пошук можливостей для підвищення доходів місцевих бюджетів. При цьому зростання доходів повинно бути забезпечено перш за все за рахунок поліпшення адміністрування державних та місцевих податків. В той же час, по окремих напрямках можлива оптимізація оподаткування в цілях стимулювання і розширення підприємницької діяльності, інноваційної спрямованості.

Необхідне обґрунтоване розширення повноважень регіональної влади у сфері соціальної політики, яка повинна бути переорієнтована на підтримку сімей з доходами нижчими за прожитковий мінімум. Серед важливих аспектів стратегічних пріоритетів політики міжбюджетних відносин є сприяння приватним інвестиціям в системі охорони здоров'я і освіти для розвитку соціальної сфери. В цьому напрямку доречним буде досвід Росії, де пропонується звільнити від податку на прибуток підприємства та організації в галузі охорони здоров'я і освіти. Пріоритетним напрямом політики міжбюджетних відносин залишається реалізація механізму стратегічного планування економічного розвитку регіонів на основі розробки середньо- та довгострокових бюджетних програм економічного розвитку, які повинні передбачати сценарії можливого погіршення економічної кон'юнктури; створити умови і стимули для розвитку інновацій, які сприяють модернізації, в рамках державно-приватного партнерства, впровадження ефективного механізму політики фінансового вирівнювання територій; підвищення якості людського капіталу.

Значну увагу слід надавати освіті, створенню умов для підвищення трудової і творчої активності, розвитку регіональних наукових шкіл, а також сприяти підвищенню кваліфікації вітчизняних фахівців в зарубіжних навчальних закладах.

Зазначені стратегічні завдання політики міжбюджетних відносин з позиції рівнів бюджетної системи, є певним чином похідними від базових національних інтересів та пріоритетів держави, а тому від ефективності їх вирішення залежить соціально – економічний розвиток країни. Вони уточнені з урахуванням сучасних тенденцій і проблем у соціально – економічному розвитку територій, особливостей міжнародного та прикордонного співробітництва, існуючого й перспективного інституційно – правового середовища в даній сфері.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджет та економіка. Основні тенденції 2010 року [Електронний ресурс]: Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Econ/2010/budget&economy_Q4_2010_ukr.pdf . – Заголовок з екрана.